

Bespreking van het Bijbelboek Daniël

door J.G. Fijnvandraat

De 12 hoofdstukken vers voor vers verklaard

Daniël Hoofdstuk 5

HOOFDSTUK 5 - EEN FATALE LEVENSHOUDING

Dit hoofdstuk beschrijft de ondergang van het Babylonische rijk. Deze ondergang kunnen we vanuit twee gezichtshoeken bezien. Menselijk gesproken is de val van Babel het gevolg van decadentie, innerlijke verscheurdheid en wanbestuur (vgl. Jes. 47:1). In de regeringswegen van God is de val van Babel een oordeel van God over de Godslasterlijke ontwijding van de tempelschatten door koning Belsazar. Deze twee gezichtspunten strijden niet met elkaar, maar vallen samen.

Daarbij moet opgemerkt worden, dat de wandaad van Belsazar de directe aanleiding is tot de val van Babylon. De diepliggende oorzaak is echter dat Babel vol ongerechtigheid was (Jes. 13:11; 47:10; Jer. 25:12; 51:6) en het volk Gods zwaarder behandeld heeft dan God wilde (Jes. 14:3, 4; 47:6, 7; Jer. 50:17, 18; 51:7-10, 24, 34, 35; Zach. 1:14, 15).

Een vergelijking met Jes. 10:5-11 kan duidelijk maken hoe Nebukadnezar enerzijds een dienst-knecht van God was, die het volk moest wegvoeren (Jer. 25:9; 27:6) en anderzijds dat er toorn op hem en zijn volk rustte over de wijze waarop Babel deze dienst vervulde. God kan plannen met een persoon of een volk hebben en het voor een bepaalde dienst gebruiken, maar dat schakelt nooit de persoonlijke verantwoordelijkheid uit. Wat het oordeel over Babel betreft moeten we, naast wat al is opgemerkt, vooral acht geven op de houding die Babel aannam: het daagde de Heer uit (Jer. 50:24, vgl. Dan. 5:22,23) en werd gekenmerkt door driestheid (Jer. 50:30,31) en snoeverij (Jer. 50:36).

De houding van Belsazar in dit hoofdstuk beschreven is om twee redenen fataal te noemen. Ten eerste gewoon menselijk omdat het onverantwoord is bij een zo ernstig gevaar te doen of er niets aan de hand is.

Nog fataler echter is zijn houding op het geestelijk vlak. Hoewel hij wist wat Nebukadnezar overkomen was toen deze zich verhief en overmoedig werd, ontzag Belsazar zich niet de Gods des hemels te tarten. Hij trok zich van de enige ware God niets aan. Dat was het meest fatale van zijn houding, want God kon dit niet ongestraft laten.

Helaas zijn er in onze tijd heel wat Belsazars. Ze leven voor het vaderland weg, spotten met alles wat heilig is en . . . gaan hun ondergang tegemoet. Het is niet erg waarschijnlijk dat zo iemand deze regels onder ogen krijgt. Mocht dat echter wel het geval zijn dan zou ik hem of haar willen oproepen te breken met dit leven zonder God en zich met schuldbelijdenis te buigen voor de Almachtige en te geloven in Jezus Christus, die voor zulke verloren en doemwaardige zondaars als wij van nature zijn, zijn leven wilde geven op het kruis van Golgotha. Misschien brengt de overdenking van de geschiedenis van Belsazar u tot die stap.

5:1

Koning Belsazar richtte een grote maaltijd aan voor zijn machthebbers, duizend in getal; en in tegenwoordigheid van die duizend was hij aan het wijndrinken.

Zonder nadere verklaring treedt hier Belsazar voor het voetlicht. Over de ‘tussenregeerders’ wordt niets gezegd. Dat zou het verband tussen Daniël 4 en 5 verstoord en de aandacht slechts afgeleid hebben. Van de eerste vorst gaat het verhaal zonder onderbreking over op de laatste vorst van het Babylonische rijk.

De koning richt een grote maaltijd aan voor zijn machthebbers. Dergelijke maaltijden zijn voor oosterse vorsten niets bijzonders. Ze gloriëerden in het grote aantal gasten dat ze ontvingen. Uit de oudheid zijn diverse verslagen van zulke maaltijden bekend.

Om een zeer markant voorbeeld te geven: bij een inwijdingsfeest onderhield Ashoerbanipal II tien dagen lang 47.074 personen uit zijn hele koninkrijk met voedsel en drinken. Daar kwamen nog bij een 5.000 hoogwaardigheidsbekleders, 16.000 bewoners van de stad Calah waar het feest gevierd werd en 1500 hovelingen (J. B. Pritchard, 1974 p.560, zie ook G. Ch. Aalders, p.X105). In Esther 1 hebben we een bijbels verslag van zo'n kolossaal feestmaal.

Het merkwaardige van de maaltijd van Belsazar is echter, dat het rijk van buitenaf bedreigd werd en op instorten stond. Dit was feest vieren op een vulkaan! Kennelijk heeft Belsazar gemeend dat Babel onneembaar was. In ieder geval stoort hij zich niet aan de ernst van de situatie of tracht hij in een zwelgpertij zijn oog er voor te sluiten.

Koning Belsazar: In de grondtekst wordt de naam geschreven als Belschazzar, dat afgeleid is van het Babylonische Bel-scharra-oesoer of Bel-schar-oesoer. Deze naam betekent 'Bel beschermt de koning' of 'Vorst van Bel'. Bel blijkt echter onmachtig het lot te keren dat Belsazar wacht.

Van Belsazar wordt ons alleen de laatste nacht van zijn leven beschreven. We zouden de indruk kunnen krijgen alsof er verder niets belangrijks met Daniël is gebeurd tijdens de regering van deze vorst. We moeten echter bedenken dat Daniël in het eerste jaar van Belsazar het gezicht van de vier dieren uit de zee gehad heeft (Dan. 7:11) en tijdens het derde jaar het visioen van de ram en de geitbok (Dan. 8:11). Voor Daniël is er tijdens de regering van deze roekeloze vorst dus meer gebeurd dan dat wat hier vermeld wordt.

Zie voor de verwachtschap van Belsazar met Nebukadnezar de Inleiding en de opmerkingen bij vers 2.

Datering: Hoewel er in dit hoofdstuk geen tijdsaanduiding gegeven wordt, weten we de gebeurtenis die hier verhaald wordt heel goed te dateren. Uit de ongewijde geschiedenis valt af te leiden dat ze plaatsvond in 539 v. Chr. John C. Whitcomb (1983, p.365) geeft als precieze datum 16 Tischi ofwel 12 oktober van voornoemd jaar.

Een jaarlijks feest? Uriah Smith (1888, p.85) is met anderen van mening, dat het om een jaarlijks feest zou kunnen gaan waarbij de overwinning op Jeruzalem gevierd werd. Dat zou af te leiden zijn uit het feit dat (deze keer) de vaten uit de tempel gehaald werden.

De tekst zegt niet dat het om een jaarlijks terugkerend feest ging, maar dat zou wel mogelijk zijn. De gedachte dat het een jaarlijkse herdenking van de ondergang van Jeruzalem betrof, is echter wel erg speculatief. Zou God dan al niet eerder ingegrepen hebben, ook al vergreep Belsazar bij de vorige feesten zich dan niet aan het gerei uit de tempel?

Duizend: Dit getal wordt vaak vergelijkenderwijs gebruikt. Dan komt sterk het contrast uit met een kleine hoeveelheid. Zo bijv. in Deut. 32:30; Joz. 23:10; Job 9:3; 33:23; Ps. 84:11; 90:4; Pred. 7:28; Jes. 30:17; 60:22; 2 Petr. 3:8.

Uit vers 5 blijkt dat het feestmaal plaatsvond in het paleis. Men kan zich afvragen hoe het mogelijk was zoveel mensen daar te herbergen, als we ook nog bedenken, dat de vrouwen en bijvrouwen van de koning aanwezig waren. We moeten ons echter geen geringe voorstelling maken van de paleizen uit die tijd. Bij opgravingen in Babel heeft men een zaal gevonden van 52 bij 17 meter (Aalders, p.105). Bovendien behoeven niet alle gasten op hetzelfde moment in de troonzaal gezeten te hebben.

Het is interessant te vernemen dat zowel Herodotus (5e eeuw v. Chr.) als Xenophon (4e eeuw v. Chr.) van een feest melding maken op het moment dat Cyrus de stad innam (G. Maier, 1982, p.211).

De laatste verhaalt dat de veldheer van Cyrus het bevel tot de aanval gaf met de woorden: 'Het zou mij niet verwonderen, wanneer de poorten van het paleis nu open stonden, want de gehele stad schijnt deze nacht zich aan het vermaak over te geven' (1. A. Seiss, p.121).

Wijn drinken: De Bijbel verbiedt het gebruik van wijn niet, zoals bijv. de Koran doet. Wel staan er ernstige waarschuwingen in de Schrift tegen overmatig gebruik van wijn. Het is wel bedroevend dat het eerste geval van dronkenschap dat de Bijbel vermeldt een gelovige betreft, namelijk Noach. En in Nabal zien we iemand die zo beneveld is dat zijn vrouw niet met hem kan spreken over het

doodsgevaar waarin hij verkeert. Hoe ernstig deze voorvallen ook zijn, we mogen daaruit niet tot een algeheel verbod van gebruik van wijn concluderen. Net zo min mag men het vieren van een verjaardag afkeuren omdat bij de twee verjaardagen waarover de Schrift spreekt, bloed vloeide. Anderzijds zullen we de waarschuwingen die de Schrift geeft niet in de wind mogen slaan. En zeker zullen zij die zich vroeger te buiten gegaan zijn, zichzelf niet weer in de verleiding mogen brengen. Evenmin zullen anderen hen van wie ze weten, dat ze in dronkenschap geleefd hebben, een struikelblok mogen voorleggen door in hun bijzijn wijn te gebruiken.

Tekstmateriaal: Gen. 9:21; 14:18; 19: 32-35; 27:25; 49:11; Lev. 10:9; Num. 6:3; 1Sam. 25:37; Ps. 104: 10; Spr. 20:1; 23:30,31; 31:4,6; Pred. 9:7; 10:19; Hoogl. 1:2; 4: 10; Jes. 5:22; 55:1; Jer. 35; Amos 6: 6; Joël 3:18; Matth. 9:17; Luk. 9:33; Joh. 2:3vv.; Rom. 14:21; Ef. 5:18; 1Tim. 3:3,8; 5:23; Tit. 1:7.

5:2

Belsazar beval bij het genot van de wijn, dat men het gouden en zilveren gerei zou brengen, dat zijn vader Nebukadnezar uit de tempel te Jeruzalem had weggevoerd, opdat de koning en zijn machthebbers, zijn gemalinnen en zijn bijvrouwen, daaruit zouden drinken.

In zijn overmoed, die kennelijk gestimuleerd is door het wijngebruik (er staat immers: ‘bij het genot van de wijn’) beveelt de koning dat men het gerei uit de tempel zou halen, dat Nebukadnezar weggevoerd had, opdat men daaruit drinken zou.

Zelfs voor heidense begrippen was dit een ontoelaatbare daad. Godenbekers ontwijdde je niet, dat was tarten van zo’n godheid. Kenmerkend is dat Belsazar niet het gerei van de goden van andere overwonnen volken laat halen, maar juist dat van de God van Israël, de enige ware God. Is dat zomaar een inval van iemand die verhit begint te worden door de wijn of zit er een bespottung in van de God, die zijn vader Nebukadnezar zo’n les geleerd heeft, maar die toch niet in staat was geweest zijn tempel te beschermen en zijn volk te verlossen? Hoe dat ook zij, Belsazar ging volkomen voorbij aan het feit dat Nebukadnezar niet door de macht van zijn goden Jeruzalem onderworpen en het gerei van de tempel had weggevoerd, maar dat God hem gebruikt had als middel om zijn volk te tuchtigen. W. Kelly (p.97) merkt aangaande de ondergang van Jeruzalem op:

Het belang van dit feit stond in geen verhouding tot de getalssterkte van de natie of de uitgestrektheid van haar grondgebied. Want zo pover als ze individueel ook mochten zijn, hen omgaf de stralenkrans van een God, die hen in vroeger dagen uit Egypte had gebracht door de Rode Zee heen; Die hen jarenlang had gevoed met brood der engelen in een gruwelijke woestijn en Die ondanks hun ondankbaarheid hen in duizenden gevaren eeuwenlang beschermd had in het land Kanaän. Was het voor de wereld niet een vreemde vertoning, dat God zijn eigen uitverkoren en begenadigd volk uit hun land wegvaagde door een Chaldeeuwse koning, die het hoofd van de afgoderij was?

De ontwijding wordt nog geaccentueerd door de vermelding dat niet alleen de koning en zijn machthebbers maar ook de vrouwen en bijvrouwen eruit drinken. Het karakter van Belsazar komt in dit enkele vers goed uit. Genotzucht en verwatenheid kenmerken hem. Ook dit bijbelse gegeven wordt door de ongewijde geschiedenis bevestigd. Xenophon noemt Belsazar een goddeloos man en geeft daarnaast voorbeelden van zijn opvliegendheid en wreedheid. (I.A. Seiss, p.119, 120) ‘De walm van de zonde slaat u al tegen uit de aanvangswoorden van dit hoofdstuk’ (H. Veldkamp, p.70).

Bij het genot van de wijn: Aalders (p.105) wijst erop dat deze woorden niet per se behoeven te zien op het onder invloed raken van de wijn. Het zou namelijk een zegswijze kunnen zijn die aangeeft dat het wijndrinken begon. Gezien het ongepaste van het gedrag van Belsazar nemen we echter eerder aan, dat hij door wijngebruik overmoedig raakte, hoewel dat natuurlijk nog niet hoeft in te houden dat hij stomdronken was.

Gerei uit de tempel. zie bij 1:2.

Zijn vader: In de Inleiding is al op de verhouding van Belsazar tot Nebukadnezar gewezen. Samen-gevat kan er dit van gezegd worden:

1. In de Schrift kan met ‘vader’ bedoeld zijn iemands grootvader (2 Sam. 9:7); een verre voorvader (Hebr. 7:9,10; Joh. 4:12, vgl. 8:39; Luk. 16:24) of een van de stamvaders van een volk (Joh. 4:20; 1Kor. 10:1),
2. Nabonidus, de lijflijke vader van Belsazar, was geen zoon van Nebukadnezar, maar kan zijn schoonzoon geweest zijn of ook een door hem geadopteerde zoon,
3. Met ‘zoon’ kan ook bedoeld zijn een opvolger op de troon.

We moeten in ieder geval goed in het oog houden dat het begrip ‘vader’ en het begrip ‘zoon’ in het oosten (toen) veel ruimer van betekenis was dan in het westen (nu). Denk maar aan de uitdrukkingen ‘zonen der profeten’, ‘zoon der wet’ e.d., vergelijk ook 1Kor. 4:15; 1Tim. 1:2; 2Tim. 1:2; Titus 1:3; Filemon:10.

De idee van aangenomen zoon vindt steun in de tekst van een inscriptie die in 1956 is gevonden (dezelfde, maar dan beschadigd was al eerder ontdekt nl. in 1906). Deze bevat het levensverhaal van de moeder van Nabonidus. Het gedeelte waar het om gaat luidt als volgt:

Ik heb met heel mijn hart gehoorzaamd en mijn plicht gedaan (als onderdaan) gedurende de 21 jaar waarin Nabopolassar, de koning van Babylon, de 43 jaar waarin Nebukadnezar, de zoon van Nabopolassar, en de vier jaar waarin Neriglissar, de koning van Babylon, hun koningschap uitoefenden, (samen) 68 jaar; Ik maakte dat Nabonidus, de zoon die ik geboort heb, Nebukadnezar, de zoon van Nabopolassar, en Neriglissar, koning van Babylon, diende, en hij verrichtte zijn taak voor hen dag en nacht en deed altijd wat hun welbehagen was. Hij bezorgde mij ook een goede naam bij hen en zij gaven mij een verheven positie als was ik *hun dochter*.

Over de identiteit van Belsazar nog een paar opmerkingen en citaten.

Omdat hij uit vers 30 afleidt dat Belsazar door moord is omgebracht en omdat Belsazar een zoon van Nebukadnezar wordt genoemd, komt J. Kroeker (1957, p.132) tot de gevolgtrekking dat Belsazar een andere naam is voor Evil-Merodach. Dit is echter volkomen in strijd met de feiten, zoals uit voorgaande opmerkingen al gebleken is.

Het is even onbegrijpelijk dat Young in zijn *Concordance* een soortgelijke gedachte voorstaat, want hij stelt Belsazar gelijk met Neriglissar. De eerste druk van dit werk dateert van 1879, en toen waren de vondsten van Rawlinson en anderen al bekend; en zeker had dit in latere drukken gecorrigeerd kunnen worden, maar dat is niet gebeurd (Robert Young, 1977, p.66).

Van der Palm merkt op dat de naam Belsazar in de ongewijde geschiedenis onbekend is en ziet er een bij- of erenaam in voor Nabonidus ‘die zeven jaar na de dood van Nebukadnezar de troon beklimde en negentien jaar regeerde’. Maar zijn aantekeningen bij zijn Bijbelvertaling dateren dan ook uit 1834!

Jer. 27:7: Uit dit vers mag niet afgeleid worden dat er tussen Nebukadnezar en Nabonidus/Belsazar maar één koning zou geregeerd hebben. Er zaten tenminste drie vorsten tussen. Als we de hiervoor gegeven mogelijkheden betreffende de familieverhouding aannemen, moeten er bepaalde tussenregeerders overgeslagen zijn, bijv. omdat ze maar heel kort geregeerd hebben. Dit overslaan komen we wel meer tegen, bijv. in Matth. 1:8 waar Ahazia, Joas en Amazia zijn weggelaten omdat ze om welke reden dan ook (directe afstammelingen van Athalia? - uitgesloten vanwege bepaalde zonden?) niet vermeld zijn.

Een dergelijke ‘sprong’ zien we ook in Dan. 11:2,3. De profetie gaat daar van de ‘vierde’ koning van Perzië, Xerxes (485-465 v. Chr.), over op de eerste vorst van Griekenland, Alexander de Grote (336-323 v. Chr.).

Behalve de reeds genoemde is er nog een mogelijkheid. Om die te belichten moet ik teruggrijpen op Gen. 15:16. In dat vers wordt een tijdaankondiging gegeven die uitgedrukt is in geslachten, namelijk ‘het vierde geslacht echter zal hierheen wederkeren’. Nemen we nu het geslacht van Levi dan klopt dat precies, want diens zoon Kehath verwekte Amram, de vader van Mozes. En onder leiding van laatst genoemde trok men uit Egypte naar het beloofde land. Welnu, zou het niet mogelijk zijn, dat de uitdrukking: ‘hem, zijn zoon en zijn zoons zoon’ erop doelt dat er uit drie opvolgende ge-

slachten koningen van Babel zouden regeren - afgezien van het totale aantal -waaraan Juda onderworpen zou wezen? Namelijk:

- a. Nebukadnezar
- b. Evil-Merodach en b2. zijn zwager Neriglissar
- c1. Labashi-Mardoek en c2. Nabonidus (samen met Belsazar als mederegent)?

Zie voor deze koningen Excursus II: 'De Geschiedenis van Babylon'.

Zijn gemalinnen en bijvrouw: Er is dit verschil tussen deze maaltijd en die van Ahasveros (Esther 1:3) dat bij die laatste alleen mannen uitgenodigd waren. Hier was de hele harem van de koning aanwezig.

De grootte van het vrouwenaantal betekende een glorie voor de vorst, maar een degradatie van de vrouw. Helaas vinden we dat de mens al heel gauw van de huwelijksinstelling van God is afgeweken. Lamech, de zevende van Adam in de lijn van Kaïn, is de eerste van wie we lezen dat hij twee vrouwen heeft. Dit kwaad is echter niet tot de lijn van Kaïn beperkt gebleven en ook niet met de zondvloed uitgeroeid. Ook de nakomelingen van Seth vallen in dit kwaad, zij het dat we er eerst na de zondvloed van lezen (Abraham, Jakob). En toen het koningschap onder Israël ontstond, gingen de koningen er net als de heidenen een harem op na houden (David, Salomo).

5:3, 4

Daarop bracht men het gouden gerei dat uit de tempel, het huis Gods te Jeruzalem, was weggevoerd, en de koning en zijn machthebbers, zijn gemalinnen en zijn bijvrouwen, dronken daaruit; zij dronken wijn en roemden de goden van goud en zilver, koper, ijzer, hout en steen.

In dit hoofdstuk gaat het niet alleen om een confrontatie tussen God en de mens die in hoogmoed wandelt, maar ook om een confrontatie tussen God en de afgoden.

De eerstgenoemde confrontatie zagen we al in hoofdstuk 4. De les van dat hoofdstuk is, dat God de hoogmoedigen weet te vernederen en tot erkenning van zijn Majesteit weet te brengen.

Belsazar heeft die les niet geleerd en hoofdstuk 5 laat zien dat hen die zich niet verootmoedigen het oordeel wacht.

In dit hoofdstuk echter vinden we het element van afgoderij erbij dat in hoofdstuk 4 ontbreekt. De ontwijding van het gerei van de ware God gaat gepaard met het vereren van de goden van goud, zilver en steen. Daarom laat dit hoofdstuk als tweede les zien dat God de twist met de afgoden beëindigen zal door de afgoderij en de afgodendienaars uit te roeien. Aan Israël heeft de Heer de ernstige waarschuwing gegeven geen beeld van Hem te maken (Deut. 4:25), laat staan beelden te maken voor zogenaamde godheden en die te aanbidden. Helaas hebben de Israëlieten zich daaraan niet gestoord, en de Heer zegt dat ze daarom onder de natiën verstrooid zouden worden en goden zouden dienen, die werk zijn van mensenhanden, 'hout en steen, die niet zien, noch horen, noch eten noch ruiken' (Deut. 4:27, 28).

Voordat de wegvoering plaatsvond heeft de Heer bij monde van Jesaja een ernstige 'twist met de afgoden' gevoerd. We lezen in Jes. 42:8: 'Ik ben de Here, dat is mijn naam, en mijn eer zal Ik aan geen ander geven noch mijn lof aan de gesneden beelden'. In hoofdstuk 44:9-20 wordt dan op ironische wijze de dwaasheid van de afgoderij geschilderd (zie ook 40:19,20; 41:7,24; 46:6,7; 47:11-15; 48:5,6). Zelfs enkele heidenen hebben de dwaasheid van het dienen van beelden ingezien. Bekend is het woord van de wijsgeer Diagoras, die een beeld van Hercules nam en het in het vuur wierp met de woorden: 'Toe Hercules, verricht nu je dertiende werk, en help mij mijn rapen koken'. (Zoals bekend heeft de halfgod Hercules volgens de Griekse mythologie twaalf grote werken verricht).

Meer dan eens betuigt de Heer door Jesaja dat Hij de enige is en er geen andere God is dan Hij (Jes. 40:25; 43:10-13; 44:6-8,24; 45:5-7,14; 46:5,9; 47:8 etc.). Helaas, Israël luisterde niet; daarom werd het naar Babel, de bakermat van de afgoderij, gevoerd om ervan genezen te worden. Na de ballingschap lezen we hoe de goddeloosheid, voorgesteld door een vrouw in een efa, teruggevoerd wordt naar het land Sinear (Zach. 5:5-11). Kennelijk is het de bedoeling te zeggen dat Israël dan gereinigd

zal worden van de afgoderij en dat de afgoderij naar het land van oorsprong wordt teruggevoerd. Andere Schriftplaatsen tonen dat God daar voorgoed met haar zal afrekenen (Jes. 13).

Zoals Israël de waarschuwingen niet ter harte nam, zo heeft Belsazar de waarschuwendende les die God Nebukadnezar leerde, niet tot zich laten doordringen.

Roemen van de goden: deze woorden werpen mogelijk licht op het motief dat Belsazar had om tot zijn godslasterlijke daad over te gaan. In zijn ogen waren de goden van Babel machtiger dan de God van Israël; het gerei uit de tempel getuigde toch immers van hun superioriteit! Welnu, dan zouden Babels goden ook machtig genoeg zijn om de goden van de Meden en Perzen te weerstaan zodat deze beide volken Babel niet zouden kunnen innemen (vgl. voor dit heidense denken: 2 Kon. 18:21,22,32-35; 2 Kron. 32:13,14; Jes. 36:18-20). De maaltijd van Belsazar is niet zo maar een feestmaal; het is een godsdienstige maaltijd om de gunst van de goden te verwerven of het vertrouwen in de goden uit te spreken. Tevens zal men zich daarbij moed ingesproken en ingedronken hebben.

Of Belsazar echt de bedoeling had de God van Israël te tarten is natuurlijk de vraag. Zijn handelwijze betekende echter wel degelijk een slag in het gezicht van de God des hemels.

5:5

Terzelfder tijd verschenen vingers van een mensenhand, die tegenover de luchter op de kalk van de wand van het koninklijk paleis schreven, en de koning zag de rug van de hand, die aan het schrijven was.

Terwijl Belsazar en de zijnen bezig zijn met hun afgodische zwelgp partij, verschijnen er vingers van een mensenhand die in het volle licht van de luchter op de kalk van de wand schreven.

Doordat slechts deze schrijvende hand zichtbaar werd, kreeg het geheel iets onwezenlijks geheimzinnigs, veel meer dan wanneer een engel zich 'in levende lijve' vertoond had.

Tegenover de luchter: Sommigen denken hierbij aan de gouden kandelaar uit de tempel. Dit is echter niet meer dan een veronderstelling.

De kalk van de wand: In de troonzaal die men uitgegraven heeft is een wand met geëmailleerde tegels versierd geweest, de andere wanden waren van wit pleisterwerk voorzien.

De koning zag: Er staat dat de koning de hand zag schrijven. Van de andere aanwezigen wordt in dit opzicht niets gezegd. Dat betekent echter niet dat het een gezicht betreft, want wat geschreven is kan iedereen zien (vgl. vs. 7, 8).

De rug van de hand: Het hier gebruikte woord is gevormd van een grondwoord, dat 'zich uitbreiden' betekent. Reden waarom Maier (1982, p.215) vertaalt: 'de verschijning van de hand'.

De Statenvertalers geven de betreffende woorden weer met 'het deel van de hand' waarbij ze in het midden laten welk deel bedoeld is.

Aalders vertaalt 'de palm van de hand' en denkt zich de hand boven de koning schrijvend op de wand die achter Belsazar is. Het N.B.G. vertaalt 'de rug van de hand' waarbij het schrift op de wand tegenover de koning gedacht moet worden.

Afgezien van deze vertaalkwestie lijkt het laatste de meest aannemelijke situatie. De tekst is immers in de eerste plaats voor de koning bedoeld. Toch moet de plaats *boven de troon* niet onmogelijk geacht worden. De ondergang van Belsazar zou dan geaccentueerd zijn.

Vingers: Bij de woorden 'vingers van een mensenhand . . . die aan het schrijven was' denken we onwillekeurig aan de teksten waarin sprake is van het schrijven van de vinger(s) van God of van de Heer Jezus zoals: Ex. 8:19; 31:18; Deut. 9:10; Luk. 11:20 (vgl. Ps. 8:4 en Joh. 8:6).

Het gaat in Dan. 5 namelijk ook om een handeling die van God uit gaat. We moeten daarbij echter wel het volgende bedenken:

- deze schrijvende hand kan een hand van een engel zijn, die verder niet zichtbaar is geworden;

- bij de uitdrukking 'vinger Gods' hebben we te maken met een staande uitdrukking, die zoveel betekent als 'Gods werk'. Dit volgt heel duidelijk uit Ex. 8:19 en Luk. 11:20. De voorstelling van vingers die aan het werk zijn, is daarbij totaal vervaagd. In Ex. 31:18 is dat minder het geval omdat daar van schrijven sprake is (zie ook Ex. 34:1). Het gaat er echter ook dan om te benadrukken, dat het schrift Gods werk is (Ex. 31:16) en niet dat van een mens. Hand. 7:53 en Gal. 3:19 laten zien dat God daarbij engelen gebruikt heeft en we dus niet letterlijk aan een vinger van God moeten denken die geschreven zou hebben (vgl. Deut. 4:15,16);

- in Psalm 8 wordt met werk van uw vingers ook bedoeld op het feit dat het gaat om een werk van God. Tevens ligt daarin de gedachte dat het voor God slechts werk van zijn vingers was. Vergelijkend kunnen we zeggen: Om zondaars te redden moest God zijn hart openleggen en om Israël te verlossen zijn 'machtige arm' gebruiken, daarentegen is het scheppen van de sterren slechts het werk van zijn vingers.

- het schrijven van de Heer Jezus met zijn vinger op de aarde was een letterlijk schrijven waarbij Hij ook werkelijk zijn vinger gebruikte. Hier gaat het om een symbolische handeling die we wellicht moeten bezien in het licht van Jer. 17:14. En deze tekst staat weer in contrast met Luk. 10:20.

5:6

Toen verschoot de koning van kleur, en zijn gedachten verontrustten hem, zijn heupgewrichten werden los en zijn knieën stieten tegen elkaar.

Het verschijnsel van de schrijvende hand wekt niet de nieuwsgierigheid van Belsazar op, maar veroorzaakt een dodelijke angst.

Nu ging het inderdaad om een zeer geheimzinnige zaak, maar die behoeft iemand toch niet zo te verontrusten als hier beschreven staat. Een dergelijke schrik is alleen verklaarbaar als er innerlijk een weggedrongen angst heerst. Kennelijk is Belsazar toch niet zo zeker van zijn zaak als zijn branie aan het begin van het feest voorgeeft.

Anderzijds moeten we ons realiseren dat de oosterling sterk emotioneel reageert en dat het heidendom geen rustgevende zaak is. Je weet maar nooit wat de goden doen! Zo schrok Nebukadnezar van de droom betreffende de boom en was hij erdoor verontrust (Dan. 4:5), maar die droom leek ook niet veel goeds te beduiden. Van de schenker en de bakker staat alleen dat ze na hun droom mismoedig waren en hun gezicht somber stond (Gen. 40:6, 7). En van Farao staat slechts dat zijn geest na zijn droom onrustig was (Gen. 41:8). Van een zo grote schrik als hier bij Belsazar is geen sprake. De conclusie dat Belsazar zich al niet zo rustig voelde, is dus alleszins gerechtvaardigd.

Zijn heupgewrichten werden los: Deze uitdrukking (met vele andere op andere plaatsen) kan dienen om ons duidelijk te maken, dat we de vuistregel 'lees wat er staat, neem wat er staat, dan heb je wat er staat', niet tot het uiterste kunnen doorvoeren.

De Bijbel letterlijk nemen betekent niet dat we formalistisch, juridisch te werk gaan. We lezen de Schrift niet als een papier van het gerecht of de polis van een verzekeringsmaatschappij.

Als er in Hand. 7:54 letterlijk staat 'doorsneed het hun harten' dan nemen we beslist niet aan dat het hart van de leden van het Sanhedrin insnijdingen ging vertonen. Zo zijn ook de heupgewrichten van Belsazar niet losgeraakt doordat het gewrichtskapsel het begaf. Zulke termen vatten we op naar hun bedoeling. En in het gegeven geval leert dit vers ons dat Belsazar stond te trillen op zijn benen en de macht over zijn 'onderdanen' kwijt was. Die macht zou hij over zijn rijksonderdanen ook heel spoedig verliezen!

5:7

En de koning riep met luider stem, dat men de bezweerdere, Chaldeeën en waarzeggers zou doen komen. De koning nam het woord en zeide tot de wijzen van Babel: Ieder die dit schrift kan lezen en mij de uitlegging daarvan kan te kennen geven, zal met purper bekleed worden, een gouden keten zal om zijn hals gehangen worden, en hij zal als de derde in het koninkrijk heersen.

De koning laat de wijzen en geleerden komen om hen te raadplegen en vraagt hen (a) het schrift te lezen, en (b) de uitleg te kennen te geven.

Blijkbaar is het schrift dus geschreven in lettertekens die de koning niet kent. Verder verwacht de vorst dat, als het schrift gelezen kan worden, er ook nog inzicht nodig is om de bedoeling van de woorden te vatten. Vervolgens stelt de koning een grote beloning in het vooruitzicht voor hem die het schrift kan lezen en uitleggen (vgl. Esther 6:8).

Met luider stem: Het roepen met luider stem en de grootte van de beloning onderstrepen nog eens hoe de schrik er bij de koning inzit. Van een rustig bijeenroepen van de wijzen is geen sprake. Kost wat het kost moet hem de uitleg bekend gemaakt worden.

Als een mens met een slecht geweten, zoals Belsazar, zo schrikt van een bovennatuurlijke, schrijvende hand, wat dan als Gods machtige oordeelsteken zich in de eindtijd zullen vertonen? Dan zal men tegen de bergen zeggen: 'Valt op ons. . .' (Openb. 6:6).

Helaas bekeren de mensen zich in die tijd niet, ondanks alles wat ze meemaken; integendeel, ze lasteren God (Openb. 9:20, 21; 16:9, 11; 16:21). Daarentegen kunnen allen die in Jezus Christus geloven rustig zijn te midden van welke omstandigheden dan ook. Hij is bij ons in de stormen van dit leven en zijn stem klinkt ons tegemoet: 'Ik ben het, vrees niet'.

Lezen en uitleggen: zie bij vs. 8/9.

Bezweerdens enz.: zie bij 2:2.

Purper: Dit is eigenlijk een kleurstof, die bereid werd uit de purperslak. De stof was erg duur, en werd gebruikt voor het kleuren van stoffen die als kleding voor koningen en hovelingen bedoeld waren (Num. 14:13; Richt. 8:26; 2 Kron. 2:7; Esther 8:15, vgl. 6:8; Luk. 16:19; Openb. 17:4; 18:12,16; Richt. 8:26; Matth. 27:28; Mark. 15:17,20; Joh. 19:2,5).

277

Lydia was een purperverkoopster (Hand. 16:14) en moet dus niet onbemiddeld geweest zijn.

Gouden keten: spreekt van rijkswaardigheid en ambtelijke hoogheid, vergelijk Gen. 41:42.

Derde heerser: zie de inleiding.

Behalve de daar gegeven verklaring oppert Aalders (p.108) nog twee mogelijkheden. Met 'derde' zou hier bedoeld kunnen zijn op een bepaalde rang waarbij de waarde van het getal er minder toe doet. Ook is het mogelijk dat het Aramese woord *talti* (hier met 'derde', vertaald) een weergave is van het Babylonische woord *sjalsjoe* dat een titel is, waarbij de gedachte aan drie totaal verdwenen is. De in de inleiding gegeven verklaring (derde heerser naast Nabonidus en Belsazar) lijkt echter veel aannemelijker.

5:8, 9

Toen waren al de wijzen des konings, die gekomen waren, niet in staat het schrift te lezen en de uitlegging daarvan de koning bekend te maken. Daarop werd koning Belsazar ten zeerste ontsteld en hij verschoot van kleur; ook zijn machthebbers waren ontzet.

Evenals in het geval van de tweede droom van Nebukadnezar blijkt Daniël niet geroepen te zijn, met dit verschil echter, dat Nebukadnezar hem niet vergeten is en Belsazar kennelijk wel. De wijzen falen om het schrift te lezen en de uitleg te kennen te geven. Dit verontrust de koning nog meer en nu maakt de angst zich ook van de andere machthebbers meester. Een teken waarvan je de bedoeling niet kent was naar heidense voorstelling een slecht teken.

Wijzen des konings: de toevoeging 'des konings' geeft nog eens duidelijk aan, dat het om mensen gaat die tot het hof behoren en daar een ambtelijke positie bekleden.

Die gekomen waren: letterlijk staat er dat de wijzen kwamen (zie St. Vert.). Dit lijkt in strijd met het vorige vers waar staat, dat de koning de wijzen aansprak. Sommigen hebben hierbij gedacht aan een slordigheid in stijl. Anderen menen dat de koning de wijzen twee keer heeft laten komen, wat erg onaannemelijk is. Dan is er de mogelijkheid van een overschrijffout: het eerste deel van vers 8 moet in vers 7 gestaan hebben.

Aalders (p.107) oppert dat het in vers 7 een boodschap betreft, die de koning aan zijn knechten, die de wijzen roepen moesten meegaf. Deze oplossing heeft voor dat er niets aan de tekst veranderd

wordt. De vertaling van het NBG is ook een - vrij aannemelijke - poging de moeilijkheid op te lossen.

Lezen en uitleggen: Uit de teksten 7, 8, 15, 16, 17 en 24/25 volgt, dat er twee dingen gevraagd werden: het schrift lezen ofwel ontcijferen en de uitleg van de woorden geven. In vers 12b en 15b wordt enkel over de uitlegging gesproken, maar daar is het lezen bij inbegrepen, het gaat uiteindelijk om de uitleg. De geleerden konden het één zomin als het andere. Heel beeldrijk beschrijft E. J. H. van Leeuwen (1924, p.101) hoe hij zich de pogingen van de geleerden voorstelt:

Zijn het letters? of zouden het figuren zijn zonder zin? of misschien tekens, zinbeelden, symbolische voorstellingen? Babels wijzen staan er naar te turen en te staren, maar ze begrijpen het niet; zij bezien ze van links naar rechts en van rechts naar links, rechtop en onderste boven, maar 't lijkt nergens op; ze vergelijken het met alle talen en letters en tekens en hieroglyphen, die ze kennen, de een noemt dit, de ander heeft dien inval, de derde oppert gene mogelijkheid, maar iets houdbaars levert 't niet op. Ten slotte moeten ze het opgeven; en de koning zeggen: wij weten het niet.

5:10-12

Naar aanleiding van de woorden van de koning en zijn machthebbers trad de koningin de feestzaal binnen. De koningin nam het woord en zeide: O, koning leef in eeuwigheid! Laten uw gedachten u niet verontrusten, en uw kleur verschiete niet: er is een man in uw koninkrijk, in wie de geest der heilige goden woont, en in wie in de dagen van uw vader verlichting, verstand en wijsheid, als de wijsheid der goden gevonden werd; hem heeft koning Nebukadnezar, uw vader, tot hoofd der geleerden, bezweerders, Chaldeeën en waarzeggers aangesteld - uw vader o koning. Omdat dan een uitnemende geest en kennis en verstand, uitlegging van dromen, onthullingen van verborgenheden en ontwarring van knopen in hem gevonden wordt, in Daniël, wie de koning de naam Beltsazar gegeven heeft, laat dan nu Daniël geroepen worden en hij zal de uitlegging te kennen geven.

Dan verandert er echter iets. De koningin heeft van de situatie gehoord en treedt de feestzaal binnen. Al eerder hebben we gezegd dat dit zeer waarschijnlijk de moeder van Belsazar is.

De wijze waarop ze optreedt, en de inhoud van haar woorden, laten zien dat het een ouder iemand geweest moet zijn. Ze spreekt met overwicht. Ze wijst de koning op Daniël, in wie 'de geest van de heilige goden woont'. Deze vrouw is goed op de hoogte van wat Nebukadnezar met Daniël gedaan heeft. Ze eindigt haar woorden met de raad Daniël te laten halen. Uit alles blijkt dat deze bij Belsazar in het vergeetboek is geraakt. Ondank is 's werelds loon!

Woorden van de koning en zijn machthebbers: de toevoeging 'en zijn machthebbers' geeft aan dat er door de machthebbers over het voorval gesproken is. Het nieuws gaat als een lopend vuurtje door het paleis.

De koningin: In vers 10 is sprake van de feestzaal. Daar heeft de koningin zich dus niet opgehouden, want ze treed er eerst binnen als ze van de woorden van de koning en zijn machthebbers gehoord heeft. Dit versterkt dus de gedachte dat het niet om een (en dan de voornaamste) vrouw van Belsazar gaat, maar om zijn moeder. En dit te meer omdat er in vers 2 staat dat de gemalinnen van de koning aan het feestmaal deelnamen.

Dat de koningin-moeder aan het hof een invloedrijke positie kon bekleden weten we uit het eerder genoemde grafschrift met het levensverhaal van de moeder van Nabonidus. Het feit dat men een zo uitvoerig verslag van haar leven heeft ingegrift, en dat tenminste op twee stelae, spreekt al voor zichzelf, en de inhoud doet daar nog het nodige aan toe.

Ook uit de Bijbel weten we van de invloed die van de koningin-moeder uitging. Het feit alleen al dat ze in Israël de titel 'gebiedster' droeg, in de St.Vert. met koningin weergegeven (1Kon. 15:13; 2Kon. 10:13; 2Kron. 15:16; Jer. 13:18; 29:2) bewijst dit.

Als bijzonderheid zij nog vermeld, dat de moeder van Nabonidus in het negende jaar van diens regering op 104-jarige leeftijd is gestorven. Ze is in een schitterend versierde, geheime graftombe begraven en er werd in het hele rijk zeven dagen lang rouw om haar bedreven. De moeder van Belsazar stierf kort na de inname van Babylon.

'O koning': Dat de koningin-moeder de vorst met zijn titel aanspreekt moet ons westerlingen niet verbazen. De verhouding van de vrouw tot de man lag (en: ligt) in het oosten nu eenmaal anders dan bij ons. En een oosters despoot troonde boven alles en iedereen. We lezen dat Esther de Perzische vorst ook zo aanspreekt (Esth. 5:4). Zij waagde het echter niet zo maar bij hem binnen te komen. Dat laat zien dat de etiquette aan het Babylonische hof niet zo strak was als aan het Perzische. Het feit dat het hier om een feestmaal gaat doet daaraan niets af, want bij het feestmaal van Ahasveros. waren de vrouwen niet eens genodigd. De 'afstand' was daar heel wat groter.

Leef in eeuwigheid: zie 2:4; 3:9. Deze gebruikelijke begroeting doet in dit geval denken aan Ps. 2:4: 'De Here spot met hen'. Aan Belsazar waren nog maar enkele levensuren beschoren!

Er is een man: Goliath riep: 'Kiest u een man en laat hij naar mij toe komen' (1Sam. 17:8). En God had een man, David! Hier is een man nodig die uitleg geeft. God heeft die man, Daniël. Straks zal in deze wereld orde op zaken gesteld worden. Dat zal door een man gebeuren, Jezus Christus (Hand. 17:31)! Hij is *de man* van God!

In wie de geest der heilige goden woont: zie 4:8, 9, 19; 5:14.

Uw vader: zie vers 2, 13, 18, 22.

Geleerden, enz.: zie vers 5 en 2:2

Ontwarring van knopen: In het oosten zag men in knopen iets geheimzinnigs. Het ontwarren van knopen werd vaak als een voorteken gezien. Bekend is de Gordiaanse knoop, zo genoemd naar een plaatsje in Phrygië dat zijn naam ontleent aan de stichter Gordius. Het juk van diens wagen was met een heel ingewikkelde knoop aan de wagen zelf verbonden. Een godsspraak had geopenbaard dat hij die deze knoop kon ontwarren de wereldheerschappij ontvangen zou. Toen Alexander de Grote zijn opmars vanuit Griekenland in het Perzische rijk begon werd hij ook op de proef gesteld om de knoop te ontbinden. De jonge vorst trok echter zijn zwaard en hakte de knoop middendoor. Zijn zwaard zou hem de wereldheerschappij verschaffen. Sindsdien spreken we van 'de knoop doorhakken' als we uit een of ander probleem komen door een bepaalde beslissing te nemen.

Daniël: de koningin-moeder noemt eerst de Joodse en dan pas de Babylonische naam van Daniël en adviseert vervolgens om *Daniël* te halen. Ze kent hem dus bij zijn Joodse naam en ze geeft blijk groot vertrouwen te hebben in zijn wijsheid. 'Hij zal de uitleg te kennen geven', zo zegt ze. Zij is de man Gods niet vergeten! Mochten ook wij zo bekend staan als Daniël! En mochten we net als deze vrouw mannen Gods in goede herinnering houden, bovenal DE MAN GODS, onze Heiland Jezus Christus.

5:13

Toen werd Daniël tot de koning gebracht. De koning nam het woord en zeide tot Daniël: Zijt gij die Daniël, die tot de ballingen van Juda behoort, welke de koning, mijn vader, uit Juda heeft weggevoerd?

Kennelijk moeten we deze vraag niet opvatten als slechts een opening tot een gesprek waarbij de koning best zou weten wie Daniël is. Het lijkt erop dat Belsazar Daniël echt niet kent en dit de eerste ontmoeting is (zie bij vers 12).

We zullen moeten aannemen dat Daniël niet meer als hoofd van de geleerden functioneert, hoewel hij kennelijk in of bij het paleis vertoeft. De rest van de stad was namelijk al ingenomen door de Perzen. In het licht van dit vers kunnen de woorden van de koningin-moeder - 'hem heeft koning Nebukadnezar, uw vader, tot hoofd der geleerden, bezweerders, Chaldeeën en waarzeggers aangesteld, - uw vader, o koning' - ook als een bedekte vermaning opgevat worden. Belsazar had deze man behoren te kennen en te erkennen. Het herhaalde 'uw vader' wijst daar enigszins op.

Hoe weinig acht 'de wereld' slaat op de kinderen Gods, wordt door dit vers geïllustreerd. Hetzelfde vinden we bij hen die slechts uiterlijk en niet door bekering, bij het volk van God horen, zoals Saul: hij kent zelfs David niet meer, die kort tevoren bij hem aan het hof geweest is (zie 1Sam. 17:55). W. Kelly (p.100v.) maakt met het oog hierop de opmerking:

Saul mag David bemind hebben om de dienst die deze hem bewees, maar daar was nooit een sprankje sympathie bij en als dat het geval is vergeten we gauw . . . Dit is precies de geest van de

wereld ten opzichte van de kinderen van God. Daarom kent ons de wereld niet, omdat ze Hem niet gekend heeft.

Daniël: De koning spreekt de profeet met zijn joodse naam aan. De nadruk die zijn moeder op die naam gelegd heeft kan daarvan de oorzaak zijn. Anderzijds lijkt het wel Goddelijke ironie dat de koning afhankelijk is van een Jood om iets te weten van de dingen Gods en dat hij dat door het uitspreken van de Joodse naam nog eens moet erkennen.

‘De heiden’ is afhankelijk van ‘de Jood’ om Gods gedachten te leren verstaan (zie Rom. 3:1,2; 9:4,5).

Tot de ballingen van Juda . . .: Kennelijk heeft de koningin-moeder meer gezegd dan in vers 10-12 vermeld staat. Ze heeft ook gewezen op de afkomst van Daniël, en Belsazar neemt dat in zijn aanspraak over. Dit onderstreept nog eens wat zoëven gezegd werd. De koning is afhankelijk van een man uit het volk van de God, die hij zo schandelijk onteert.

G. Maier (1982, p.222v) proeft in de aanspraak van de koning weerwil en min of meer verachting. Het is mogelijk dat dit er in zit, maar dan toch niet al te sterk, gezien het feit, dat de vorst na de ‘vernietigende’ uitleg van Daniël, deze balling uit Juda eer laat bewijzen (zie overigens 6:14).

5:14-16

Nu, ik heb van u gehoord, dat de geest der goden in u woont, en dat verlichting, verstand en wijsheid in bijzondere mate in u gevonden worden. En nu zijn tot mij gebracht de wijzen, de bezweerders, opdat zij dit schrift zouden lezen en mij de uitlegging daarvan zouden bekend maken, maar zij zijn niet in staat de uitlegging van de woorden te kennen te geven; maar ik heb van u gehoord, dat gij uitleggingen kunt geven en knopen ontwarren; nu dan, indien gij het schrift kunt lezen en mij de uitlegging daarvan kunt bekendmaken, dan zult gij met purper bekleed worden een gouden keten zal om uw hals gehangen worden, en gij zult als de derde in het koninkrijk heersen.

Belsazar herhaalt wat hij van de koningin gehoord heeft en geeft aan dat zijn dienaren niet in staat waren het schrift te lezen en uit te leggen. Eveneens herhaalt hij de beloning die uitgelooft is aan hem die het schrift lezen kan.

Het zal de koning niet meegevallen zijn voor een vreemdeling, een balling nog wel, de onkunde van zijn eigen geleerden te moeten erkennen. Hij komt er echter mee over de brug en stelt ook Daniël de beloofde beloning in het vooruitzicht.

5:17

Daarop antwoordde Daniël de koning: Behoud uw geschenken, en schenk uw gaven aan een ander; nochtans zal ik het schrift voor de koning lezen en hem de uitleg bekend maken.

De manier waarop Daniël Belsazar tegemoet treedt is wel heel anders dan zijn houding ten opzichte van Nebukadnezar. Hij wijst botweg de beloning af hoewel hij het schrift wel zal lezen en uitlegen. God heeft Daniël al inzicht gegeven. Hij hoeft er niet meer om te bidden. De situatie is rijp voor de aankondiging van het oordeel, en de Heer heeft zijn dienstknecht al volledig toebereid.

Als met één handbeweging schuift hij op zij alles, wat de koning gezegd heeft van beloning! Daniël is geen Bileam; hij profeteert niet voor geld, hij zal van de waarheid, hoe hard ook, geen letter afdoen met het oog op het toegezegde loon; hij wil zijn handen niet bezoedelen aan Belsazars goud. (E. J. H. van Leeuwen, 1924, p.106 v.)

Het antwoord van de profeet moet bij de koning als een klap in het gezicht aangekomen zijn. Toch lezen we niet dat hij in toorn opvliegt en Daniël in de rede valt. Voor een Oosters despoot zeer merkwaardig. Er zijn echter twee dingen die dit verklaren: ten eerste de waardigheid en het morele overwicht van de grijsaard die hier voor hem staat. Ten tweede het feit, dat zijn onrust zo groot is, dat hij alles ‘slikt’ als hem de uitleg maar bekend wordt gemaakt. Mogelijk ook dat hij een nadere uitleg van de profeet verwacht betreffende zijn afwijzing van de beloning.

Geen groet: Aan het ontbreken van een groet (2:4; 3:9; 4:10) mag men niet al te vast de conclusie verbinden dat Daniël ook daardoor ‘afstand scheidt’. In Dan. 2:27 lezen we namelijk ook niets van een aanspraak.

5:18, 19

O, koning, God, de Allerhoogste, heeft uw vader Nebukadnezar koninklijke macht, grootheid, eer en majesteit geschonken, en ten gevolge van de grootheid die Hij hem geschonken had, leefden alle volken, natiën en talen voor hem in vrees en beven; wie hij wilde, doodde hij, en wie hij wilde, liet hij leven; wie hij wilde, verhoogde hij, en wie hij wilde, vernederde hij.

Daniël wijst Belsazar op het feit dat God de *Allerhoogste* aan Nebukadnezar macht en gezag geschonken heeft. Hij had dat niet in de eerste plaats aan zijn krijgskunde maar aan God te danken. Zijn absolute macht, die omschreven wordt met de woorden: ‘Wie hij wilde doodde hij en wie hij wilde liet hij leven’ is slechts afgeleide macht, ontvangen van Hem die de volstreckte Soeverein is (1Sam. 2:6).

De Allerhoogste: zie bij 3:26 en o.a. Deut. 32:8; Ps. 50:14; 83:19; 91:9; Jes. 14:14; Mark. 5:7; Hand. 7:48.

Uw vader: zie bij vs. 5 en 11.

Macht, grootheid . . . geschonken: zie 2:38; vgl. Jer. 28:14. Zie voor erkennen van de overheid bij 3:13-15.

In vrees en beven: Dit schijnt in tegenspraak te zijn met Dan. 4:12. Wie zich aan Nebukadnezar onderwierp ondervond zijn bescherming. Men moest het echter niet wagen in opstand te komen, want weerstand werd gewelddadig onderdrukt.

5:20, 21

Maar toen zijn hart zich verhief en zijn geest zich verhardde, zodat hij overmoedig werd, is hij van zijn koninklijke troon gestoten, en heeft men de eer van hem weggenomen; ja, uit de gemeenschap der mensen werd hij verstoten en zijn hart werd aan dat van de dieren gelijk, en bij de wilde ezels was zijn verblijfplaats; men gaf hem gras te eten als de runderen en door de dauw des hemels werd zijn lichaam bevochtigd, totdat hij erkende, dat God, de Allerhoogste, macht heeft over het koningschap der mensen en daarin aanstelt wie Hij wil.

Dan verhaalt Daniël hoe Nebukadnezar hoogmoedig is geworden en door God vernederd werd, totdat hij erkende dat God de *Allerhoogste* macht heeft over het koningschap en dat geeft aan wie Hij wil (vgl. Ps. 75:5-8).

Verhardde: Daniël geeft haast met dezelfde woorden als in hoofdstuk 4 gebruikt weer wat er met Nebukadnezar gebeurde. Als bijzonderheid wordt hier vermeld dat de koning zich verhardde.

Nebukadnezar gaf geen acht op de droom en sloeg de raad van Daniël in de wind. Hij verzette zich er innerlijk tegen. Hoogmoed brengt verharding met zich mee. Ook Farao heeft zijn hart verhard en dat betekende zijn ondergang (Ex. 4:21; 7:3; 8:15,32; 9:12,34; 10:1,20,27; 11:10; 14:4,8,17). We lezen eerst dat Farao zelf zijn hart verhardde; daarna dat zijn hart verhard werd en tenslotte dat God zijn hart verhardde. Het laatste sluit de verantwoordelijkheid van Farao niet uit en moet gezien worden in het licht van Ex. 3:19. Hoe dringend roept God Israël en ook de mensen in deze tijd op zich niet te verharden (Ps. 95:8; Hebr. 3:15).

Is hij . . . gestoten: dit deden de mensen, maar ze volvoerden daarmee wat God wilde. Zie verder bij vs. 22, 23.

De wilde ezels: Dit gegeven ontbreekt in hoofdstuk 4, maar zit besloten in het woord: ‘uw deel zij met het gedierte des velds’ (4:23, 32). Het gaat dus niet om een verblijf bij het tamme vee maar om een bivakkeren in de wildernis of op de rand ervan. De gedachte aan ‘geketend zijn’ (zie 4:13-16) behoeft hiermee niet in strijd te zijn, maar maakt dat toch minder aannemelijk. We kunnen ons ook voorstellen dat de eermalige vorst in de wildernis rondzwierf. Denk daarbij aan de bezetene in het land van de Gerasenen (Mark. 5:1-20).

5:22, 23

Gij echter, zijn zoon Belsazar, hebt uw hart niet verootmoedigd, hoewel gij dit alles wist, maar gij hebt u tegen de Heer des hemels verheven. Men heeft het gerei uit zijn tempel voor u gebracht, en gij en uw machthebbers, uw gemalinnen en uw bijvrouwen hebben daaruit wijn gedronken; gij hebt

de goden geroemd van zilver en goud, koper, ijzer, hout en steen, die niet zien of horen of kennis hebben, maar de God, in wiens hand uw adem is en die al uw paden beschikt, Hem hebt gij niet verheerlijkt.

Deze woorden volgen als een zweepslag. Tussen Daniël en Belsazar is afstand. De profeet houdt als het ware Belsazar op een afstand. Met deze vorst die de God des hemels bespot, kan Daniël niet vriendschappelijk omgaan. Elk van zijn woorden is zwaar geladen. .

‘Gij echter’ - dat tekent de tegenstelling met Nebukadnezar.

‘Zijn zoon’ - dat tekent de relatie tussen Nebukadnezar en Belsazar. Het was geen vreemde overkomen, maar zijn (groot)vader of ook voorganger! ‘Hebt uw hart niet verootmoedigd’ - Belsazar heeft dus een heel andere gezindheid.

‘Hoewel gij dat alles wist’ - deze woorden veroordelen de vorst totaal. Hij was niet een onwetende, maar een onwillige. Met onwetenden heeft God geduld en moeten ook wij geduld hebben. Met onwilligen ligt dat anders; dan blijft slechts ‘kastijding’ van Godswege over (vgl. Luk. 12:47 contra 1Tim. 1:13).

Vervolgens beschrijft Daniël de handelwijze van Belsazar als een daad van opstand tegen *de Heer des hemels*. Hier niet de uitdrukking ‘God des hemels’, maar ‘Heer des hemels’, d.w.z. de *Gebieder*.

Indrukwekkend zijn de woorden: ‘in wiens hand uw adem is’, en ‘die al uw paden beschikt’. Ze tekenen de volledige afhankelijkheid van de mens ten opzichte van God. Daarmee heeft Belsazar geen rekening gehouden terwijl hij van de feiten op de hoogte was.

Deze woorden hebben ook ons erg veel te zeggen. We leven in een tijd waarin de God, die alles leidt en alles bestuurt, dood verklaard is. De Heer zou het niet allemaal in de hand hebben. Het eindresultaat schijnt ervan af te hangen of wij de handen uit de mouwen steken.

Hoe heel anders spreekt de Bijbel! Bovengenoemde twee uitdrukkingen laten zien, dat (a) het leven van ieder mens in Gods hand is, en (b) God dat leven bestuurt.

Is de mens dan een robot die willoos doet wat God verlangt? Nee, beslist niet. Het bovenstaande sluit onze verantwoordelijkheid niet uit: we willen dat nog eens met klem herhalen (zie bij vs. 20, 21).

In verband met punt (a) zegt men wel eens: ‘Er gaat niemand voor zijn tijd’. Zo spreekt de Schrift echter niet. We lezen immers: ‘De mannen van bloed en bedrog zullen hun dagen *niet ter helfte brengen*’ (Ps. 55:24). God had een langere levensduur voor hen beschikbaar, maar . . . nu ze in goddeloosheid leven reikt hun levensduur slechts tot ‘de helft’.

Op een andere plaats wordt gezegd: ‘Wees niet te zeer goddeloos en wees geen dwaas; waarom zoudt gij *sterven vóór uw tijd?*’ (Pred. 7:17). Als iemand zich met een dronken kop dood rijdt, of als iemand zich het leven beneemt, dan sterft hij eerder dan hij had behoeven te sterven (vgl. Job 15:32; 22:16). Iets anders is dat God dit alles wéét en er boven staat. Ten opzichte van punt b geldt precies hetzelfde. God leidt en bestuurt alles en toch wordt de menselijke verantwoordelijkheid niet uitgesloten.

Belsazar heeft ondanks de les van het verleden niet dat gedaan waartoe de les van de natuur hem al had moeten brengen (Rom. 1:21). Zijn ondergang staat nu vast.

Belsazar is niet de enige die de les van het verleden naast zich neergelegd heeft. Die les zien we al enigszins uitkomen in de geschiedenis van de volken. Waar men met God geen rekening hield, verviel men tot duisternis en plukte men daarvan in de praktijk de vruchten. We zien dat met eigen ogen in onze tijd. Ons land, dat eertijds bekend stond om de invloed die het Woord van God er had, staat nu bekend om zijn tolerantie van kwaad en ongerechtigheid. Daarmee is niet gezegd, dat vroeger alles koek en ei was, maar nu is het dat helemaal niet meer en groeien de problemen van de misdaad - om maar één ding te noemen - ons ver boven het hoofd.

Een Engels gezegde luidt: ‘history is His story’: ‘de geschiedenis is zijn verhaal’. Welnu, we zien het verhaal van God in de geschiedenis als we er de ogen maar voor openen willen.

Daarnaast en dan veel duidelijker zien we de lessen van het verleden in de Bijbel. En die lessen kunnen we - net als Belsazar de les van zijn vader - niet straffeloos naast ons neerleggen.

Er is een ander gezegde, dat helaas maar al te vaak bewaarheid wordt en dat luidt: 'De geschiedenis leert, dat we niets van de geschiedenis leren'.

Die niet zien . . .: Dit is een bekende uitdrukking om de nietigheid van de afgoden aan te geven (Deut. 4:28; Ps. 115:5-7; 135:15-18; Jes. 44:9,18; Openb. 9:20; vgl. Jer. 5:21; Ezech. 12:2).

Die spot met de afgoden komt ook uit in de woorden 'goden van goud en zilver, koper, ijzer, hout en steen' (zie vs. 4). Alle materialen waar je maar een beeld van kunt maken worden opgesomd. Maar wat een waardeloze god is een god die het schepsel zelf van scheppingsmateriaal maakt (Deut.4:28; 28:36, 64; 29:17; 2 Kon. 19:18; Jes. 37:19; Jer. 2:27; 3:9; Hab.2:19; Hand. 17:29; Openb. 9:20). Babel stond bekend om zijn gegoten en gesneden beelden (Jes. 21:9; Jer. 50:38; 51:47,52). Belsazar zou de onmacht van dit werk van mensenhanden (Hand. 19:26) in diezelfde nacht aan de lijve ondervinden.

In wiens hand uw adem is: God heeft de mens de adem gegeven (Gen. 2:7; Jes. 42:59; Hand. 17:25), God onderhoudt de adem in de mens, Hij heeft diens adem in zijn hand, en de Heer neemt de adem weg (Ps. 104:29).

Die al uw paden beschikt: De Schrift spreekt ervan, dat bij God al onze paden bekend zijn (Job 13:27; 33:11; Ps. 142:4). Dat niet alleen: de Here beschikt ook onze paden. We hebben al gesteld, dat dit onze verantwoordelijkheid niet uitsluit. Gods beschikking betekent niet dat we willoze robots zijn, die slechts handelen op impulsen 'van boven af'.

Vergelijk nog eens Jes. 10:5-11 en Richt. 14:4. Noch de koning van Assur, noch Simson werden gedwongen te doen wat de Heer wilde. Ze handelden naar de lust van hun hart en deden daarbij wat de Heer wilde. God staat uiteindelijk boven alles en allen en heeft alle dingen in zijn hand.

Niet verheerlijkt:

Maar wat Daniël het meest op de koning tegen had - waarin ook z'n requisitoir culmineert - is dit: 'Die God in Wiens hand uw adem is, hebt gij niet verheerlijkt'. Dat had Belsazar vergeten. 't Was zo maar een zonde van nalatigheid! Maar niet minder erg dan de ontwijding van het heilige! Want verheerlijking Gods is het levensdoel van elk schepsel, koning of onderdaan. Wie het *na-la*at, heeft z'n levensbestemming gemist, de *zin van z'n leven* niet begrepen. Mislukte levens, waarvan gezegd moet worden: gij hebt God *niet verheerlijkt*. (H. Veldkamp, p.73).

5:24-28

Toen is door Hem de rug van een hand gezonden en dat schrift geschreven. Dit is het schrift, dat geschreven is: Mene, mene, tekel ufarsin. Dit is de uitlegging van de woorden: Mene: God heeft uw koningschap geteld en er een einde aan gemaakt; Tekel: gij zijt in de weegschaal gewogen en te licht bevonden; Peres: uw koninkrijk is gebroken en aan de Meden en Perzen gegeven.

Uit deze woorden blijkt niet slechts dat Belsazar een rug van een hand zag (vs. 5) maar dat er kennelijk ook niet meer te zien was. We mogen aannemen dat God een engel gezonden heeft die onzichtbaar gebleven is met uitzondering van de rug en vingers van zijn hand. Het schrift wordt door Daniël gelezen als Mene, Mene, Tekel, Ufarsin. Deze woorden vereisen echter een nadere verklaring. Vertaald luiden ze: 'geteld, geteld, gewogen en gebroken (of: in stukken)'. Maar daarmee is de betekenis ervan nog niet helemaal te doorzien. Daniël geeft die bedoeling heel duidelijk weer, waarbij elk woord een dubbele aanwijzing geeft.

Het 'geteld' betekent niet alleen dat de dagen van het koningschap van Belsazar geteld zijn, maar dat afgeteld, afgelopen zijn. Het herhalen van het eerste woord is bedoeld om extra nadruk erop te leggen en de ernst ervan te onderstrepen.

'Gewogen' betekent niet alleen dat Belsazar wat zijn gedrag als koning aangaat op zijn 'gewicht' beproefd is, maar dat hij te licht bevonden is; hij heeft hopeloos gefaald (vgl. Nahum 1:14 en zie het contrast met Job 31:6). En het *ufarsin* of *peres* betekent niet alleen dat het rijk gebroken wordt maar ook dat het aan de Meden en Perzen is gegeven. De tweede zin van de woorden kon Daniël alleen door openbaring weten.

Het schrift dat geschreven is: De hand is verdwenen, maar het schrift staat er nog. Het zijn zichtbare tekens door een bovennatuurlijke hand geschreven. Zo sprak God tot Mozes in verstaanbare taal, die op een bandrecorder opgenomen had kunnen worden (als de techniek toen al zover gevorderd was), net zo goed als de wand het goddelijk Schrift vertoonde, nadat de hand geschreven had (vgl. Deut. 5:24; Ps. 147:19,20).

Mene, mene, tekell, ufarsin: Van deze woorden zijn diverse uitleggingen gegeven, waarbij men soms totaal voorbij ging aan de uitleg die Daniël geeft. Anderzijds moeten we bedenken dat de uitleg niet alleen bevat wat het woord zelf betekent, maar ook wat Gods bedoeling ermee is. Zelfs al zouden de geleerden de woorden hebben kunnen ontcijferen dan hadden zij nog niet de volle betekenis ervan kunnen weten. Een voorbeeld uit het Oude Testament kan ons dit duidelijk maken: Lamech geeft aan zijn zoon de naam Noach. Die naam betekent 'troost'. Wat Lamech met die naam bedoelde laat zich raden, maar zit niet in de naam zelf aangegeven. Lamech bedoelde ermee 'deze zal ons troosten over de moeitevolle arbeid onzer handen op deze aardbodem, die de HERE vervloekt heeft'. Dat weten we omdat Lamech de bedoeling van die naam uitgesproken heeft en dat in de Schrift is vastgelegd. Hetzelfde geldt van de namen van de zonen van Jakob. De betekenis van die namen is soms met een enkel woord weer te geven. De vrouwen van Jakob geven echter aan waaróm ze die bepaalde naam aan hun kind hebben gegeven. De naam kennen is dus één ding, weten wat de bedoeling van de naam is, is een tweede. Zo is het ook met het schrift op de wand. Lezen is één ding, verklaren wat de bedoeling, de diepere zin, van de woorden is, is een tweede. Nu zijn er uitleggers die menen in de woorden gewichtseenheden te herkennen te weten: mine, sikkel en halve sikkel, waaraan Daniël dan de gegeven betekenis zou verbinden. Het is best mogelijk dat er verband is tussen 'mene' en 'mine' en dat in 'mine' het woord tellen verscholen zit. 'Tekel' kan verwant zijn met 'shekel' waar het woord 'wegen' in verborgen zit. En de halve sikkel (of volgens anderen: halve mine) geeft aan: 'gedeeld of in stukken zijn'. Daniël vertelt ons echter wat de werkelijke betekenis van de woorden is. De *betekenis* van deze Aramese woorden is bekend en die zien we ook in de verklaring van de woorden uitkomen. Naar de *bedoeling* van de woorden 'geteld, gewogen en gebroken' behoeven we ook niet te gissen. Door Goddelijke openbaring voorgelicht onthult de profeet uitgebreid wat de diepere inhoud ervan is.

Ufarsin: Dit is volgens deskundigen een zelfstandig naamwoord, met de betekenis: 'verdeling'; u is de letter *wau*: 'en'. Vgl. Gen. 38:29 en 1Kron. 13:11.

De mogelijkheid is aanwezig dat in *ufarsin* ook een woordspeling op de naam van de Perzen zit (zo A. de Bondt, p.29; F. F. Bruce, 1950/1984 p.47); daarop gaat Daniël dan in zijn uitleg voort.

Ongetwijfeld kon iedere hoogwaardigheidsbekleder daar aanwezig de vreemde woorden ontcijferen; maar niemand kon de betekenis of verbinding ervan weergeven. Als er staat dat niemand de woorden kon lezen dan betekent dat dat ze de woorden niet met begrip voor de zin ervan konden lezen. God had ze geschreven in hun eigen taal (H. A. Ironside, 1945, p.84).

Deze volgt daarin Kelly (p.103), die ook zegt dat het Schrift Chaldeeus was. Er staat echter niet hoe de lettertekens eruit zagen. En we moeten beseffen, dat de wijzen het schrift niet lezen konden. Het argument dat God als Hij wat meedeelt, Hij dat niet in een onbegrijpelijke vorm doet, gaat niet op voor het Schrift, maar wel voor de openbaring van de zin ervan door de profeet. De uitleg was dan ook zo helder als glas, daar hoefde Belsazar echt niet naar te raden. Kelly merkt verder op:

Alles behoorde begrijpelijk te zijn en zou het zijn geweest als Chaldeeën in hun ziel gemeenschap met God gehad hadden. Ik bedoel niet dat de kracht van de Heilige Geest niet nodig was om Daniël in staat te stellen het Schrift te verstaan, maar het is een geweldig ding wat het verstaan van het Woord betreft, dat we gemeenschap met God hebben, die ons zijn gedachten bekend maakt.

Dat laatste is inderdaad geweldig, maar wat de Chaldeeën betreft kunnen we alleen zeggen dat ze die gemeenschap al nodig hadden om het schrift *te kunnen lezen*.

Aan de Meden en de Perzen gegeven: Ten overvloede zij er nog eens op gewezen dat het rijk dat Babylon opvolgt dus een dubbelrijk is. Let er ook op, dat de Meden hier het eerst genoemd worden (vgl. Dan. 6:1; 8:3, 20).

Gegeven: Niet 'wordt door de Meden en Perzen veroverd'. Dat laatste geldt van menselijk standpunt uit bekeken. De Bijbel laat ons echter zien aan wie de Meden en Perzen hun macht te danken hadden.

5:29, 30

Toen bekleedde men Daniël, op bevel van Belsazar, met purper en hing hem een gouden keten om de hals, en men riep over hem uit, dat hij de derde heerser in het koninkrijk zou zijn. In dezelfde nacht werd Belsazar, de koning der Chaldeeën, gedood.

We zouden verwacht hebben dat Belsazar na het horen van het vernietigend vonnis in woede zou zijn uitgebarsten of totaal verbroken zou zijn. Geen van beide is echter het geval. Betekent het, dat hij de boodschap niet gelooft? Of houdt hij zich groot? We weten het niet. Op zijn minst doet het komisch aan, dat hij Daniël tot derde heerser in zijn 'minirijk' laat uitroepen. Die handeling lijkt erop te wijzen dat hij de aankondiging van het gericht slechts voor kennisgeving aanneemt.

Daniël heeft blijkens vers 17 geen belang bij de beloningen die Belsazar in het vooruitzicht stelde. We kunnen ons voorstellen dat hij zich na de uitleg gegeven te hebben de ceremonie met een meewarig gevoel heeft laten welgevalen.

Jammerlijk is het einde van Belsazar. Dat houdt ongetwijfeld een waarschuwing in voor allen die niet onbekend zijn met Gods handelingen maar die zich aan het eren van God en het erkennen van zijn Majesteit niets gelegen laten liggen.

Purper, enz.: zie bij vers 16.

In diezelfde nacht: Niet altijd volgt op het kwaad zo snel het oordeel als hier het geval is. Het boek de Prediker geeft aan, dat de mensen deze lankmoedigheid van God misbruikten om kwaad te doen. Maar de Prediker weet dat het einde van de goddeloze ondergang betekent (Pred. 8:11). Hetzelfde heeft Asaf leren verstaan, zij het ook na heel wat innerlijke strijd (Ps. 73). Vgl. ook Luk. 12:20.

Belsazar gedood: Zonder nader commentaar wordt gesteld dat Belsazar in dezelfde nacht werd gedood. Hoe dat gebeurde is voor de bedoeling die God met deze geschiedenis heeft niet belangrijk. Voldoende is te weten, dat Gods oordeel over de goddeloze vorst kwam. Het verband met vers 28 en Dan. 6:1 doet echter al denken aan een overweldiging door de Meden en Perzen waarbij Belsazar de dood vond. In de zogenaamde Nabonidus-Cyrus-kroniek staat vermeld dat bij de intocht van Cyrus in Babel in een nachtelijk gevecht de zoon van de koning werd gedood. Deze zoon moet Belsazar zijn.

De profetische betekenis: Het gezag dat God in handen van de mens heeft gelegd (hfdst. 2), wordt door deze misbruikt:

- 1) om de staatsmacht en de persoonlijke macht van de regeerders te verafgoden, en allen te vervolgen die aan deze afgoderij niet mee willen doen (hfst. 3).
- 2) om te roemen op het menselijk vermogen waarbij de hoogmoed hoogtij viert (hfst. 4).
- 3) om bandeloos en goddeloos te leven (hfst. 5).

Dit gaat tot op zekere hoogte op voor heel de tijd van de vier wereldrijken. Het zal echter zijn culminatiepunt vinden in de eindtijd wanneer de laatste fase van wat het statenbeeld voorstelt in vervulling zal gaan.

W. Kelly (1952, p.96) zegt er dit van:

Hoofdstuk 5 en 6 hebben deze bijzonderheid, dat ze niet zo zeer het algemene kenmerk van de volken laten uitkomen als wel zekere bijzonderheden die in het eind in hen worden aangetroffen en dat zijn de voorlopers van een haastige ondergang.

Typologisch gezien vertegenwoordigt Babylon zowel een wereldlijk regeringssysteem als een afgodisch godsdienstig systeem. We zien deze beide aspecten al in de geschiedenis van de torenbouw van Babel. In ongehoorzaamheid aan het gebod van God stichtte men een machtscentrum, dat de roem van de mens moest dienen ('laten wij ons een naam maken', Gen. 11:4). Anderzijds kwam

toen ook de afgoderij er, want die vindt in Babel haar bakermat. Dit Godontrouwe afgodische aspect is sterk met het eerste Babylon verbonden.

Vervolgens toont de Bijbel ons het Babylon van Nebukadnezar. In eerste instantie is dat een regeersysteem. Het vertegenwoordigt 'macht', wereldlijke macht. Maar met die macht is ook daar afgoderij verbonden.

Gaan we nu naar het boek de Openbaring dan vinden we daar het wereldlijke Babel terug in het Beest, dat de laatste vertegenwoordiger is van de wereldrijken voorgesteld door het statenbeeld van Dan. 2. Daarnaast echter is er sprake van een godsdienstig, afgodisch Babel. Het wordt beschreven als de grote hoer die het Beest beheerst (Openb. 17).

Hoererij stelt in geestelijke zin ontrouw aan God en zijn dienst voor. Terwijl de Gemeente van Jezus Christus de Bruid des Lams genoemd wordt, is hier sprake van een hoer en dat ziet op het ontrouwe en door heidendom beïnvloede deel van de christenheid, dat overblijft nadat de gelovigen zijn weggenomen die de Gemeente vormen.

Profetisch gezien wordt in dit hoofdstuk zowel de ondergang getoond van de heidense wereldmacht als het oordeel over de afgoderij. De woorden uit het boek de Openbaring 'gevallen, gevallen is het grote Babylon' vinden hier hun vóór-ervulling (zie Openb. 14:8; 18:2 en Jes. 21:9; 50:46; Jer. 51:8).

Het afgodisch, afvallig godsdienstig systeem, in de vlakte van Sinear begonnen (Gen. 11) en in de afvallige christenheid voortgezet, zal eenmaal definitief zijn einde vinden. En de wereldregeerders die zich niet aan de lessen van het verleden en de oproep zich te bekeren gestoord hebben, zullen ten onder gebracht worden.

Zien we in Nebukadnezar - in type - de koningen die de Zoon kussen en gespaard blijven (Ps. 2), in Belsazar zien we de regeerders, die alle waarschuwingen in de wind slaan en zich van de lessen uit het verleden niets aantrekken. Wel zeer speciaal zien we in Belsazar, de laatste koning van het Babylonische rijk en het lot dat hem trof, een illustratie van het lot dat het eerste en het tweede Beest zal treffen als ze bij de komst van Christus, van wie Cyrus een type is, levend geworpen worden in de poel des vuurs, de tweede dood (Openb. 19:20).

In dit gedeelte zien we in Daniël de volgende kenmerken van 'de verstandigen' uit de eindtijd naar voren komen: - miskennis door de wereldmacht, het beest en zijn trawanten; - geen gemeenschap met de zonden van afgoderij en bandeloosheid van het wereldsysteem van hun tijd; - bij hen is de wijsheid van God en om die te leren kennen is men van hen afhankelijk.

Einde hoofdstuk 5.

Lees verder over het boek Daniël : <http://www.verhoevenmarc.be/daniel.htm>

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm